

Szkolenie

Kandydaci na uprawnienia instruktora krajoznawstwa są zobowiązani do wykazania się określoną wiedzą i umiejętnościami. Zasady kształcenia oraz program szkolenia podstawowego i ogólnego uchwalony został w latach 1993-94 przez Zarząd Główny i opublikowany w roku 1994 w specjalnym numerze "Informacji Zarządu Głównego PTTK" p.n. "System kształcenia kadr PTTK". Program szkolenia ogólnego jest obowiązujący dla wszystkich rodzajów kadry programowej Towarzystwa. Programy kształcenia specjalistycznego są opracowane przez komisje ZG PTTK i zatwierdzone przez Zarząd Główny.

Program szkolenia ogólnego

Załącznik nr 1 b do uchwały nr 66/X/III/94 Zarządu Głównego PTTK z dn. 10.12.1994 r. (30 do 44 godzin zajęć)

I. Historia turystyki i krajoznawstwa (5-7 godz.)

1. Początki społecznej turystyki i jej rozwój w okresie zaborów:

- a. prekursorzy ruchu turystyczno-krajoznawczego - S. Staszic, J.U. Niemcewicz, W. Pol;
- b. warunki uprawiania turystyki w zaborach, powstanie PTT i PTK;
- c. działalność PTT i PTK - nurt patriotyczny, spełnianie przez oba Towarzystwa roli nieistniejącego państwa polskiego w dziedzinie ochrony ojczyzny przyrody i zabytków przeszłości, prowadzenia badań naukowych i upowszechniania wiedzy o Polsce i Polakach,
- d. turystyka młodzieży szkolnej,
- e. inne organizacje zajmujące się turystyką,
- f. przewodnictwo turystyczne oraz Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

2. Turystyka w okresie międzywojennym:

- a. działalność PTT i PTK - program integracji społeczeństwa byłych zaborów oraz program patriotycznego wychowania młodzieży,
- b. organizacje zajmujące się turystyką,
- c. biura turystyczne,
- d. działalność państwa w dziedzinie turystyki,
- e. zagospodarowanie turystyczne,
- f. przewodnictwo,
- g. Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- h. polskie wyprawy turystyczne i alpinistyczne,
- i. wydawnictwa turystyczno-krajoznawcze.

3. Turystyka po roku 1945:

- a. reaktywowanie PTT i PTK. Działalność do roku 1950,
- b. turystyka na ziemiach zachodnich i północnych,
- c. rozwój turystyki masowej - powstanie FWP,
- d. zagospodarowanie turystyczne,
- e. wpływ zmian społeczno-politycznych po roku 1989 na turystykę.

II. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze(3-5 godz.)

1. Podstawy prawne działalności PTTK:

- a. ustawa "Prawo o stowarzyszeniach", Statut PTTK,

- b. PTTK a władze państwowe i samorządowe.

2. PTTK - struktura, cele i kierunki działania:

- a. statutowe cele PTTK - "Karta Praw i Obowiązków Członka PTTK",
- b. struktura - Zarząd Główny, Główny Sad Koleżeńcki, Główna Komisja Rewizyjna, Komisje ZG PTTK, Oddziały, koła, kluby, komisje,
- c. kadra programowa Towarzystwa,
- d. baza PTTK,
- e. znakowane szlaki turystyczne. Europejskie szlaki dalekobieżne na terenie Polski,
- f. PTTK w organizacjach i stowarzyszeniach międzynarodowych.

3. Finansowanie turystyki:

- a. źródła finansowania turystyki. Zadania z zakresu turystyki finansowane przez państwo i samorządy terytorialne; promocja turystyczna; informacja turystyczna,
- b. polskie biura obsługi ruchu turystycznego; turystyka krajowa i zagraniczna,
- c. działalność gospodarcza PTTK.

III. Metody organizacji imprez turystycznych (3-5 godz.)

1. Rodzaje imprez turystycznych i krajoznawczych.

2. Zasady i metody planowania podstawowych imprez turystycznych:

- a. formy organizacji imprez turystycznych - wycieczka, rajd, zlot itp.,
- b. wycieczka piesza, rowerowa, autokarowa itp.,
- c. cele poznawcze imprezy w zależności od wieku i zainteresowań uczestników,
- d. zajęcia rekreacyjne i kulturalne,
- e. fotografia krajoznawcza - dokument, kronika, reportaż, pamiątka.

3. Plan wycieczki, regulamin i preliminarz imprezy:

- a. cel imprezy, współorganizatorzy, program godzinowy, trasa, świadczenia organizatora,
- b. ekwipunek i obowiązki uczestnika,
- c. podstawowe koszty imprezy, zasady opracowania preliminarzy, źródła finansowania imprezy, zasady zamawiania świadczeń dla uczestników imprez, wysokość wpisowego oraz ulgi, zasady rozliczania imprez.

4. Reklama i propaganda imprezy:

- a. plakaty, afisze,
- b. prasa, radio, telewizja,
- c. lista stałych uczestników, do których wysyłamy informacje.

5. Indywidualny sprzęt i ekwipunek turystyczny uczestnika imprezy.

IV. Psychologiczne i społeczne podstawy turystyki (5 godz.)

1. Aktywność turystyczna jako źródło zaspokajania potrzeb ludzkich:

- a. potrzeby biologiczne. Turystyka kwalifikowana jako podstawa do wykształcenia nawyku racjonalnego, czynnego wypoczynku i zapewnienia jednostce kontaktu ze środowiskiem przyrodniczym;

- b. potrzeby poznawcze i potrzeby nowych przeżyć. Potrzeba poznawcza jako jedna z fundamentalnych potrzeb ludzkich. Turystyka jako źródło nowych, atrakcyjnych przeżyć, silnych doznań emocjonalnych, które nie tylko wiążą się z faktem poznawania nowych miejsc ale również wynikają z atrakcyjności form aktywności, jak np. obozowanie, odbywanie spływów kajakowych;
- c. potrzeby kontaktów społecznych i przynależności grupowej. Wspólne wędrowanie, szczególnie w przypadku turystyki kwalifikowanej może przyczynić się do wytworzenia więzi pomiędzy uczestnikami. Uczestnictwo w grupie turystycznej stwarza okazje wejścia w nowe środowisko, w którym nie obowiązuje hierarchia charakterystyczna dla środowiska pracy.

2. Motywy uprawiania turystyki:

- a. inicjacja aktywności turystycznej i jej uwarunkowania środowiskowe oraz indywidualne. Rola środowiska rodzinnego, szkolnego i rówieśniczego w kształtowaniu i rozbudzaniu aktywności turystycznej;
- b. pierwsze doświadczenia turystyczne a motywacja do uprawiania tej formy aktywności, hedonistyczna teoria motywacji. Człowiek dąży do celów, do których przekonał się, na podstawie poprzedniego doświadczenia, że wywołują zadowolenie, unika zaś tych, które wywołują przykrość;
- c. dynamika procesów motywacyjnych. Gdy rozpoczynamy działalność turystyczną powodowani jesteśmy najczęściej innymi motywami od tych, które w przyszłości skłaniać nas będą do kontynuowania tej formy aktywności; np. dla młodych turystów typowe będą motywy poznawcze, towarzyskie, z kolei bardziej zaawansowani wiekiem szukać będą w wycieczce źródła wypoczynku, relaksu.

3. Kierowanie grupą turystyczną:

- a. proces kierowania grupą jako:
 - o formą relacji pomiędzy przodownikiem a grupą,
 - o źródło satysfakcji, zadowolenia czerpanego przez przodownika z racji pełnienia tej funkcji;
- b. relacje przodownik □ grupa turystyczna:
 - o system oczekiwań grupy wobec przodownika,
 - o oczekiwania przodownika odnośnie zachowania grupy,
- c. styl kierowania grupą. Styl kierowania a rodzaj grupy (grupa początkujących turystów, grupa młodzieżowa, turyści zaawansowani).

4. Konflikty w grupie i sposoby ich rozwiązywania:

- konflikty interesów, np. o szczegóły programu,
- konflikty adaptacyjne wynikające m.in. z różnic charakterów, wieku, zainteresowań,
- konflikty postaw, wynikające np. z różnic oczekiwań związanych z wycieczką.

5. Praktyczne wskazówki dla przodownika:

- dbałość o właściwie funkcjonujący obieg informacji o charakterze organizacyjnym w grupie,
- elastyczność zachowania i umiejętność przewidywania,
- baczna obserwacja grupy, znaczenie kondycji fizycznej i psychicznej uczestników,
- dążenie do wypracowania u siebie kontroli emocjonalnej.

V. Terenoznawstwo (3-5 godz.)

1. Ogólne wiadomości o terenie:

- a. rzeźba, pokrycie terenu, gleby.

2. Orientowanie się w terenie:

- a. określenie kierunku północnego w terenie,
- b. posługiwanie się kompasem i busolą,

3. Mapa:

- a. zasady wyboru map oraz sposoby ich zdobywania,
- b. opis mapy - skala, podziałka, znaki topograficzne,
- c. odwzorowanie ukształtowania terenu na mapie,
- d. nauka czytania map, orientowanie mapy za pomocą przedmiotów terenowych oraz kompasu.

4. Pomiary na mapie i w terenie:

- a. sposoby pomiarów odległości na mapie i w terenie,
- b. wykonywanie szkiców.

VI. Ochrona zdrowia turysty (2 godz.)

1. Zasady bezpiecznego uprawiania turystyki w zależności od terenu lub środków przemieszczania.
2. Współpraca ze służbami ratownictwa: GOPR, WOPR.
3. Dobór sprzętu i ubioru w różnych dyscyplinach turystyki oraz w różnych porach roku.
4. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.
5. Wyposażenie apteczki turystycznej.
6. Zapewnienie obsługi medycznej na imprezach turystycznych.
7. Przepisy o ubezpieczeniach turystów.
8. Racjonalne żywienie podczas imprez turystycznych: wycieczka, biwak, obóz itp.

VII. Ochrona przyrody(3-4 godz.)

1. Ekologiczne podstawy ochrony przyrody:

- a. środowiska przyrodnicze: naturalne i kulturalne,
- b. ochrona przyrody i ochrona środowiska,
- c. człowiek a środowisko przyrodnicze,
- d. oddziaływanie ruchu turystycznego na przyrodę.

2. Państwowe służby ochrony przyrody i środowiska:

- a. podstawowe dokumenty prawne,
- b. organizacja służb ochrony środowiska,
- c. organizacja służb ochrony przyrody,
- d. system ochrony obszarów i obiektów przyrody,
- e. ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.

VIII. Ochrona zabytków(3-4 godz.)

1. Pojęcie "dobra kultury" oraz rodzajów zabytków ruchomych i nieruchomych. Ochrona krajobrazu kulturowego. Zabytki wpisane na listę światowego dziedzictwa.
2. Podstawowe wiadomości o stylach.
3. Przepisy prawne dotyczące ochrony dóbr kultury.
4. Organizacja, uprawnienia oraz zadania państwowej służby ochrony zabytków.

5. Społeczna opieka nad zabytkami.
6. Rola zabytków w kulturze.

IX. Wiedza o obszarach atrakcyjnych dla turystyki z uwzględnieniem swego regionu(4-6 godz.)

1. Określenie części składowych środowiska przyrodniczego w Polsce:

- a. położenie fizyczno-geograficzne,
- b. klimat,
- c. rzeźba powierzchni terenu,
- d. wody,
- e. gleby,
- f. roślinność i zwierzęta,
- g. bogactwa naturalne.

2. Podział na regiony fizyczno-geograficzne. Informacja o innych podziałach.

3. Walory krajoznawczo-turystyczne Polski:

- a. walory przyrodnicze: skałki i grupy skalne, wąwozy i przełomy rzek, wodospady i wywierzyska, jaskinie i głazowiska, ważniejsze obiekty geologiczne, szczególne miejsca widokowe, osobliwości flory i fauny, parki zabytkowe, muzea i zbiory przyrodnicze, ogrody botaniczne i zoologiczne, parki narodowe i krajobrazowe, ważniejsze rezerваты przyrody;
- b. walory kulturowe: muzea i rezerваты archeologiczne, muzea etnograficzne i skanseny, miejsca tradycyjnej kultury i sztuki ludowej, przykładowe zabytki architektury, muzea: sztuki, biograficzne i specjalistyczne, pamiątki historyczne, miejsca i muzea martyrologii, zabytki techniki, współczesne ważne imprezy kulturalne, najważniejsze miejsca pielgrzymkowe;
- c. turystyczne zagospodarowanie kraju: infrastruktura turystyki w Polsce, rozmieszczenie ważniejszych obiektów turystycznych (w tym w szczególności obiektów PTTK), znakowane szlaki turystyczne, szlaki wodne.

4. Walory krajoznawczo-turystyczne swego regionu (uwzględniając tematykę zawartą w pkt. 3).

Po zdaniu egzaminu z części ogólnej szkolenia organizator dokonuje wpisu do legitymacji członkowskiej absolwenta według wzoru:

Kol. zdał z wynikiem pozytywnym końcowe egzaminy z zakresu kształcenia ogólnego PTTK.

Termin:

Miejsce:

Organizator:

Podpis:

Kandydat ubiegający się o uprawnienia organizatora turystyki oraz uprawnienia specjalistyczne musi wykazać się znajomością tematów objętych programem szkolenia ogólnego.

Kształcenie specjalistyczne

Ramowy program szkolenia specjalistycznego Instruktorów Krajoznawstwa opracowany został przez Komisję Krajoznawczą ZG PTTK i zaakceptowany przez Prezydium ZG PTTK 7.VII.1995 r.

Ramowy program szkolenia specjalistycznego instruktorów krajoznawstwa regionu

20 godz. szkolenia (12 godz. wykładów i 8 godz. ćwiczeń)

Uwagi ogólne:

- udział w szkoleniu nie jest jednoznaczny z uzyskaniem uprawnień odpowiedniego stopnia instruktora krajoznawstwa - kandydat musi spełniać warunki określone regulaminem instruktora krajoznawstwa (Uchwała nr 171/92 Prezydium ZG PTTK z 11.11.1992 r.),
- uczestnicy szkolenia specjalistycznego powinni posiadać wiedzę i umiejętności przewidziane programem szkolenia podstawowego i ogólnego dla kadry PTTK (Uchwała nr 66/XIII/94 ZG PTTK z 10.12.1994 r.),
- w szkoleniu specjalistycznym zaleca się stosować różnorodne formy seminaryjne ze szczególnym uwzględnieniem seminarium dyskusyjnego i końcowym zaliczeniem.

Ramowy program

I. Podstawowe pojęcia krajoznawcze(2 godz. wykład)

1. Treści krajoznawstwa.
2. Cele działalności krajoznawczej.
3. Zasady działalności krajoznawczej:
 - w różnych środowiskach,
 - w turystyce kwalifikowanej,
 - poprzez inne formy i metody.
4. Słownictwo krajoznawcze.

II. Materiały krajoznawcze(4 godz. wykładów, 5 godz. ćwiczeń)

1. Rodzaje materiałów krajoznawczych.
2. Formy i techniki gromadzenia materiałów krajoznawczych.
3. Cele i zadania inwentaryzacji krajoznawczej (zapoznanie z "Instrukcją inwentaryzacji krajoznawczej Polski. Założenia programowe i organizacyjne. Wytyczne realizacji" - Warszawa 1990, i zeszytami pomocniczymi).
4. Fotografia krajoznawcza.
5. Nowe metody rejestracji krajoznawczej: filmy, video i programy komputerowe.
6. Zbiory krajoznawcze i ich gromadzenie.
7. Muzea i Izby Krajoznawcze.
8. Kolekcjonerstwo krajoznawcze.
9. Wywiad krajoznawczy.

Ćwiczenia

Na podstawie zbiorów książek, map, pocztówek i innych materiałów pogłębić wiedzę krajoznawczą. Do ćwiczeń wykorzystać inne materiały krajoznawcze np.: nagrania audio i video, przeźrocza, wywiady krajoznawcze, opowiadania, pieśni, utwory muzyczne, opisy literackie, kroniki, wspomnienia.

III. Popularyzacja krajoznawstwa(2 godz. wykładów, 3 godz. ćwiczeń)

1. Odczyty, prelekcje, gawędy krajoznawcze.

2. Wykorzystanie technik audiowizualnych i komputerowych w pracy krajoznawczej.
3. Literatura krajoznawcza. Biblioteki, Regionalne Pracownie Krajoznawcze.
4. Wystawy krajoznawcze, kąciki krajoznawcze w obiektach turystycznych.
5. Pamiątki krajoznawcze.
6. Organizacja i udział w imprezach krajoznawczych.
7. Wykorzystanie zwyczajów folklorystycznych w imprezach krajoznawczych.
8. Treści krajoznawcze w wycieczkach i imprezach turystyki kwalifikowanej.
9. Zdobywanie odznak krajoznawczych.

IV. Rola i zadania Instruktora Krajoznawstwa(2 godz. wykład)

1. instruktorzy krajoznawstwa i ich miejsce w systemie organizacyjnym kadry PTTK.
2. Nadawanie uprawnień instruktora krajoznawstwa. Regulamin IK.
3. Organizowanie pracy i działalności instruktorów krajoznawstwa w różnych środowiskach:
 - o w miejscu zamieszkania,
 - o w zakładzie pracy,
 - o w innych środowiskach.
4. Współpraca IK z towarzystwami regionalnymi.
5. Praca krajoznawcza IK z młodzieżą.
6. Ceremoniał krajoznawczy i turystyczny. Obyczaje, obrzędowość wśród IK.

V. Organizacja krajoznawstwa(2 godz. wykład)

1. Krajoznawstwo w systemie organizacyjnym PTTK.
2. Komisje krajoznawcze, ich tworzenie, formy działania oraz pracy, współpraca z władzami samorządowymi.
3. Regionalne Pracownie Krajoznawcze.
4. Kolegia Instruktorów Krajoznawstwa.
5. Współdziałanie z innymi komisjami statutowymi PTTK. Przykłady wspólnych działań.

[Wniosek o mianowanie](#) (format pdf) stanowi załącznik.